

BÖLÜM 1

COVID-19 SALGININ TOPLUM VE HASTANEYE GİTME NİYETİ ÜZERİNE ETKİSİ

Sedat BOSTAN¹

Giriş

İnsanoğlunun tehdit eden en önemli doğal felaketlerden biride salgın hastalıklardır. İnsanın bağışıklık sistemi tanımadığı mikroorganizmalara karşı savunmasız kalmaktadır. Bir toplulukta veya canlı türünde hayatın bir parçası haline gelmiş olan bir mikroorganizma başka bir topluma bulaştığında veya bir canlı türünden bir şekilde insana geçtiğinde ölüm makinasına dönüşebilmektedir.

Bulaşıcı hastalık salgınları geçtikleri bölgeleri harabeye dönüştürür. Bu salgınlar, insanların hayatlarını tehdit ettiği gibi sosyal yaşamlarını ve ekonomilerini de tehdit eder. Bulaşıcı hastalıklarda bir afet türü olarak kabul edilir. Globalleşen dünyada dünyanın her hangi bir yerinde ortaya çıkan bir sorun kısa sürede bütün dünyayı etkisi altına alabilir. Aşağıdaki olaylar bunun örnekleridir.

Dünyada bilinen en eski bulaşıcı hastalık salgını veba hastalığıdır. Veba hastalığının Çin ve Orta Asya'dan ticaret gemileriyle Avrupa'ya ulaştığı düşünülür. Avrupa'da veba salgınlarından milyonlarca kişi ölmüştür. Bunlardan ilki MÖ 400'lü yıllarda Antik Yunan'da Atina görülen salgındır.

Veba Ortaçağ boyunca Avrupa'da ölümün adı olmuştur. İki yüz milyondan fazla insanın veba nedeniyle öldüğü tahmin edilir. Avrupa'nın neredeyse her şehrinin merkezinde, şehir vebadan korunsun diye, bir veba anıtı bulunmaktadır. Veba, kara ölümdür. Veba, 1855'li yıllarda Çin'de tekrar kendini göstermiştir. Yaklaşık 12 milyon insanın öldüğü salgın Avrupa'daki Jüstinyen ve Kara vebadan sonra üçüncü büyük veba salgını olarak tarihe geçmiştir.

Avrupalı yenedünyayı keşfedip Amerika'ya yolculuk etmeye başladığında çiçek, suçiçeği, kızamık, tifüs gibi kendi hastalıklarıyla Amerikan yerlilerini kısa sürede öldürmüştür. Bu hastalıklarla tanışmamış olan yerliler için beyaz adamın gelmesi, sadece beyaz sömürünün değil beyaz ölümün de gelmesi olmuştur. Koca kıtanın sahipleri kızıl benizliler hastalıklar, sömürü ve zulümler sonrasında koruma kamplarında numunelik insanlara dönüşmüşlerdir.

Kolera diğer bir salgın hastalığın adıdır. İçme ve kullanma sularına hela sularının karışması sonucu ortaya çıkmaktadır. Yedi büyük kolera salgını söz konudur. 1817 yılında Asya'da başlayıp Ortadoğu, Afrika ve Akdeniz kıyılarına kadar

¹ Doç. Dr. Sedat BOSTAN, Ordu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü sbostan29@gmail.com

doğrusal olarak etkilemekte olduğu anlaşılmıştır. Akut gelişen sağlık sorunları ve kronik hastaların zarar görmemeleri için bireylerin ihtiyaç haline geldiğinde sağlık hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmalıdır. Aksi halde COVID-19'dan korunmak istenirken ötelenen sağlık sorunlarından zarar görmek söz konusu olacaktır. Kronik hastaların kontrol ve tedavilerini aksatmaları, hastalıklarının ilerlemesine neden olacaktır. Bireyler ve sağlık sistemi ciddi sağlık risklerini yüklenmiş olacaktır. COVID-19 ile mücadele edilirken, diğer sağlık sorunları ve hastalar unutulmamalıdır.

COVID-19 pandemisi diğer sağlık sorunlarıyla ve sağlık sisteminin gücüyle bütünsel olarak değerlendirilmelidir. Bunun için yerleşim yerlerindeki hastanelerin sayısı ve yatak durumları göz önüne alınarak pandemi hastaneleri belirlenmeli, topluma duyurulmalı ve pandemi hastaları belirlenen bu merkezlerde bakılmalıdır. Diğer hastane ve sağlık tesislerinin diğer hasta gruplarına kesintisiz hizmet vermesi korunmalıdır. Ayrıca bireylerdeki anksiyete ve depresyon düzeyini kontrol altına almak için, pandemiye bağlı toplumsal stresi azaltmaya yönelik uygulamalar yapılmalıdır.

Yetkililerin, alınan önlemlerin başarısını yakalayabilmek için sürdürülebilir strateji, politika ve uygulamalarla mücadeleye devam etmelidir. Toplumun pandemiye savaşa verdiği pozitif desteğin sürdürülebilir kılınması gereklidir. Akademik açıdan benzer araştırmaların belirli aralıklarla yapılarak değişimin takip edilmesi, hızlı bir şekilde yayınlanarak yetkililerin planlama ve uygulamaları gözden geçirmesine katkı yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Bostan S, Erdem R, Öztürk YE, et al. The Effect of COVID-19 Pandemic on the Turkish Society. *Electron J Gen Med.* 2020;17(6):em237. <https://doi.org/10.29333/ejgm/7944>
2. Bostan S, Kaya A, Güneş D, et al. Anxiety Caused by the COVID-19 Pandemic in the Individual and Escape From the Hospital. *Journal of International Health Sciences and Management.* 2020; 6(11): 60-71.
3. Beck AT, Brown, Epstein, & Steer. An inventory for measuring clinical anxiety: Psychometric properties. *Journal of Consulting and. Clinical Psychology.*1988; 56(6):893–897.
4. Beck AT, Ward CH, Mendelson M, et al. An Inventory for Measuring Depression The difficulties inherent in obtaining. 1960; 561–571.
5. Banna MH, Al Sayeed A, Kundu S, et al. The impact of the COVID-19 pandemic on the mental health of the adult population in Bangladesh: a nationwide cross-sectional study. *International Journal of Environmental Health Research,* 2020;1–12. <https://doi.org/10.1080/09603123.2020.1802409>
6. Şendağ D. Fonksiyonel somatik semptomlar ve hipokondriasis. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences,* 1989;9(2): 97-101.
7. Karataş Z. COVID-19 Pandemisinin Toplumsal Etkileri, Değişim ve Güçlenme Social Impacts of COVID-19 Pandemic, Change and Empowerment. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 2020;4(1): 3–17.
8. Ozamiz-Etxebarria N, Idoiaga Mondragon N, Dosil Santamaría M, et al. Psychological Symptoms During the Two Stages of Lockdown in Response to the COVID-19 Outbreak: An Investigation in a Sample of Citizens in Northern Spain. *Frontiers in Psychology.* 2020;1–9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01491>
9. Altena E, Baglioni C, Espie CA et al. Dealing with sleep problems during home confinement due to the COVID-19 outbreak: Practical recommendations from a task force of the European CBT-I Academy. *Journal of Sleep Research.* 2020;29(4): 1–7. <https://doi.org/10.1111/jsr.13052>
10. Asmundson GJG & Taylor S. Coronaphobia: Fear and the 2019-nCoV outbreak. *Journal of Anxiety Disorders,* 2020. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2020.102196>
11. Qiu J, Shen B, Zhao M, et al. A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: Implications and policy recommendations. *General Psychiatry* 2020;33(2): 19–21. <https://doi.org/10.1136/gpsych-2020-100213>.
12. Man CY, Yeung RSD, Chung JYM., et al. Impact of SARS on an *Journal of International* emergency department in Hong Kong. *Emergency Medicine.*2003; 15(5–6): 418–422. <https://doi.org/10.1046/j.1442-2026.2003.00495.x>
13. Chen TA, Lai KH, Chang HT. Impact of a severe acute respiratory syndrome outbreak in the emergency department: An experience in Taiwan. *Emergency Medicine Journal.*2020;21(6):660–662. <https://doi.org/10.1136/emj.2003.010678>
14. Heiber M, Lou WYW. Effect of the SARS outbreak on visits to a community hospital emergency department. *Canadian Journal of Emergency Medicine.* 2006; 8(5): 323–328. <https://doi.org/10.1017/S148180350001397X>